

Pokořitelé nejvyšší hory světa slaví dvojí výročí. Před 60 lety vrchol jako první člověk zdolal Edmund Hillary a před 35 lety na Mount Everest vystoupal **REINHOLD MESSNER** – poprvé bez kyslíkových přístrojů.

Cesta na Everest už je jako dálnice

Foto: autorka

DANA EMINGEROVÁ

Zdolal všechny osmitisícovky na zeměkouli, bez kyslíku vystoupal na Mount Everest a stal se jedním z nejslavnějších horolezců světa, ale rozhovory Reinhold Messner dodnes dává jen zřídka. Jeho uzavřenost je pověstná. Po velehorách už ve svých téměř sedmdesáti neleze, v rodných Dolomitech však na „nějakou skálu“ ještě vystoupá a hlavně se věnuje svému muzeu. V něm vystavuje vzácnou sbírku soch, obrazů a dalších uměleckých předmětů hlavně z Tibetu, Afriky, Indie a Nepálu, které nashromáždil během svých cest po horách.

Nejméně dvakrát jste byl v Himálaji prohlášen za mrtvého, ztratil jste bratra a spoustu kamarádů. Proč celý život tak riskujete?

Není šilencem ten, kdo leze na nejvyšší vrcholy planety a uvědomuje si, že při tom může zahynout, ale horolezec, který jede do Himálaje a odmítá si přiznat, že vysoko v horách číhá téměř na každém kroku smrt. Říkám o sobě, že jsem člověk na hraně. Miluji divokou přírodu, kde se pohybují na pokraji lidských možností a spoléhám se jen na vlastní síly. Vyhledávám nebezpečné situace, ale zároveň dělám vše pro to, abych nepřišel o život.

Byl jste vždycky takový?

Odjakživa jsem hory miloval a snil o nich. Narodil jsem se v Brixenu a vyrůstal v Jižním Tyrolsku uprostřed Dolomit ve Villnöss. S mladším bratrem Güntherem jsme zlezali okolní skály od pěti let a půjčovali si jednu helmu. Když jsem studoval na Univerzitě v Padově a z žádného okna jsem nedohlédl k horám, cítil jsem se nešťastný. Potřeboval jsem se zasněžených vrcholů dotýkat alespoň očima. Nakonec jsem studia raději ukončil, protože mi připadalo šílené, že bych jednou kreslil projekty na židli v kanceláři. Toužím po volnosti, a ne po městech, v nichž se lidé tlačí v tramvajích a houkají na sebe

v zácpách. Musím být stále aktivní, pokud si mám uchovat tělesné i duševní zdraví.

Jaký má podle vás horolezectví smysl?

Uvědomuji si, že je to dobývání zbytečného. Horolezectví je ale pro mě úchvatným druhem sportu, který je tvůrčí a hravý zároveň. Když se mě někdo ptá, proč to dělám, zda pro vlast, pro snahu ukázat hranice lidských možností, odpovídám zcela otevřeně: Ne, je v tom jen a jen mé sobectví. Potřebuji to. Nebezpečí hor a život v přírodě jsou pro mě nutnosti. Když se pak vydávám vstříc nebezpečí, prožívám úlevu, která působí jako hluboký nádech, pronikající až do konečků prstů. Lidé, kteří se domnívají, že svá dobrodružství podnikám z vypočítavosti, nikdy neprožili tenhle pocit duševní exploze, kdy jdete vstříc dobrodružství.

Jaký je rozdíl mezi horolezectvím dnes a dobami, kdy Edmund Hillary s nepálským Šerpou Tenzingem vystoupal na Mt. Everest?

Bylo mi osm, když to v květnu 1953 Hillary dokázal. Je velký rozdíl lézt horu jako první a dnes, když už na vrcholu světa před vámi bylo 3 000 lidí. Poprvé nikdo nevěděl, jestli je vůbec možné dostat se nahoru. Byla to velká příležitost zdolávat jako první nejvyšší hory planety, ale tahle příležitost byla dána jen jedné generaci. My jsme se pak pokoušeli o prvovýstupy. Mohli jsme jít někam, kde nebyl nikdo před námi. Dnešní horolezci už ani takové štěstí nemají. Ale jsou technicky dokonalí a hlavně mají špičkové vybavení, o jakém se nám nikdy ani nesnilo...

Jak se díváte na komerční expedice v Himálaji?

Nemám je rád, ale neodsuzuji je. Spousta lidí nemá žádné zkušenosti ani fyzickou na horolezecký výkon, ale řeknou svým průvodcům: „Dám vám hodně peněz a dotlačte mě na Everest.“ A horští vůdci zafixují cestu jako zábradlí a na vrchol je opravdu dotlačí jako stádo. Cesta na Everest je

Když se mě někdo ptá, proč to dělám, odpovídám zcela otevřeně: Je v tom jen a jen mé sobectví. Potřebuji to.

dnes skoro jako dálnice. Je to až absurdní. Loni pod vrcholem čekalo několik stovek lidí, až se nahoře uvolní místo. Nakonec se nahoru nedostali v pravý čas, a pak jich několik bohužel při pozdním sestupu zahynulo. To ale pro mě není žádné horolezectví.

Právě vy jste zásadně změnil způsob zdolávání hor. Dobýval jste vrcholy bez doprovodných expedic rychlým alpským způsobem, sám a bez kyslíkových přístrojů.

Jenže paradoxně až v Himálaji jsem plně pocítil, jak jsou lidé proti přírodě nicotní a bezbranní. Do osudného roku 1970 jsem prostě jen zlezal hory. S bratrem Güntherem jsme lezli sebevědomě s předsevzetím používat co nejméně technických prostředků a s představou, že překonáme všechny dosud dosažené hranice. Šli jsme přitom svou vlastní cestou. Až po ztrátě Günthera jsem si poprvé uvědomil, jak souvisí horolezectví se smrtí a jak je nebezpečné. Pochopil jsem však také, že té tragédii na Nanga Parbatu jsem nemohl zabránit. V Himálaji totiž platí úplně jiné zákonitosti než v Alpách.

Jaké?

Himálajské horolezectví není jen otázkou síly a šikovnosti jako lezení ve skalách. Daleko více vyžaduje optimální kombinaci vůle, vytrvalosti, instinktu a schopnosti snášet utrpení. Jde o umění učinit v pravý okamžik to jediné správné rozhodnutí. A to člověk získá jen mnohaletými zkuš-

nostmi. Navíc v těch obrovských rozměrech a mnoha nebezpečích musí mít člověk i trochu štěstí.

Co se vlastně stalo na osmitisícovce Nanga Parbat?

Byla to naše první himálajská expedice v roce 1970. Na vrchol jsme stoupali s Güntherem, který původně v expedici neměl být, ale uvolnilo se místo a já jsem mu dal tu cestu jako vánoční dárek. Byl nadšený. Dostali jsme se až pod Merklův žlab, což se dosud žádné skupině před námi nepodařilo. Ve finále nás čekal obtížný výstup Rupalskou stěnou, to je 4 500 metrů vysoký pilíř skály a ledu. Je ještě dvaapůlkrát vyšší než Mordwand – smrtelná severní stěna Eigeru v Alpách. Je to nejvyšší skalní stěna na zemi, jedna z nejděsivějších cest – pro horolezce až do té doby symbol nedostupnosti. Na konci června už nebylo moc dobré počasí, ale nakonec jsme se rozhodli uskutečnit pokus o výstup na vrchol.

V jedné ze svých knih jste psal, že jste měl jít na vrchol sám a bratr vám měl chystat zpáteční cestu...

Jenže rozhodl se jít za mnou. A jak spěchal, lezení mu vzalo hodně sil. Když došel nahoru, začaly se u něj projevovat příznaky výškové nemoci. Padal do sněhu a znovu vstával. Bylo by ode mě krajně nezodpovědné, kdybych jej v tomto stavu vedl zpět Rupalskou stěnou. Během sestupu by určitě někde ze stěny vypadl. I já jsem byl vysílený, neschopný mu pomoci. Připadal jsem si jak propíchnutý balonek z pouti. Po krátké úvaze jsem se rozhodl sestoupit kus po západním úbočí do sedla nad Merklovým žlebem. Předpokládal jsem, že odtud se pak vrátím do Rupalské stěny, a také jsem doufal, že nám někdo přijde na pomoc.

Nikdo nepomohl?

Zjistili jsme, že kolegové z naší expedice nejsou na cestě k nám, ale stoupají k vrcholu. Myšlenka, že budeme jen čekat do hořkého konce, byla k nesnesení, a tak jsme se pokusili alespoň o částečný sestup Diamir-

Reinhold Messner

POVOLÁNÍ: horolezec
ZNAMENÍ: Panna
DATUM NAROZENÍ: 17. 9. 1944
MÍSTO NAROZENÍ: Brixen, Itálie

Jako pětiletý kluk vylezl s rodiči na svou první horu v Dolomitech a během svého života se stal jedním z nejlepších horolezců světa s více než stovkou prvovýstupů. Pešky přešel Antarktidu, Grónsko, Tibet a pouště Gobi a Taklamakan. O svých cestách napsal přes šedesát knih. Se svou ženou Sabinou má tři děti: Magdalenu (1988), Gesara Simona (1990) a Annu Judithu (2001), s předchozí partnerkou Nenou dceru Laylu (1981).

skou stěnou, která se zdála být schůdnější, protože není tak strmá jako Rupalská. Vysíleného Günthera jsem vlekl dolů. Tři dny jsme žili na pokraji šílenství. Konečně jsme byli hluboko dole na plochem ledovci. Šel jsem kousek napřed, abych prozkoumal kudy dál, a najednou jsem zjistil, že Günther už za mnou není. Strhla ho lavina. Celý den jsem marně prohlédával moře ledových ker. Vysušený žizní, hladový, s omrzlýma nohama i rukama jsem se potácel mezi nástrahami hory a nedokázal se vyrovnat se skutečností, že je Günther mrtev. Do údolí mi pomohli dřevorubci, kteří mě tam našli v době, kdy expedice už odlétala do Evropy a nás prohlásili za mrtvé.

Nechtěl jste po Nanga Parbatu s horolezectvím skončit?

Vrátil jsem se domů a v Innsbrucku mi amputovali šest prstů na nohou. Tři měsíce jsem strávil na klinice. Tehdy jsem nevěřil, že bych se ještě někdy k horolezectví vrátil. Prosila mě i moje máma. Jenže brzy mi došlo, že od Güntherovy smrti neuteču tím, když opustím hory. A tak jsem se rozhodl změnit přístup – být sólovým lezcem, který nese zodpovědnost jen za sebe. Pochopil jsem, že pokud horolezec nedohlédne až k smrti jako důsledku svého konání, je blázen. O dva roky později zahynuli na Manaslu ve vichřici další dva blízcí horolezci Schlick a Jader. A to mě definitivně změnilo. Máte-li s sebou lidi, nikdy jim nezaručíte, že přežijí.

Jak to, že vy jste v horách vždycky přežil?

Nikdy jsem v horolezectví neudělal dva kroky naráz. Když chcete posouvat hranice, je třeba postupovat zvolna, klidně, krok za krokem. Kdo ve chvatu přeskakuje schody, dříve či později klopýtne. A pak jsem si během života vypěstoval v horách téměř zvířecí instinkty. Měl jsem štěstí, že jsem vždycky odhadl, co je možné a co už příliš riskantní. Pat-

náct let jsem v Himálaji sbíral jeden úspěch za druhým, byl jsem členem více než třiceti expedic, ale vím, že je dobré občas i prohrát, otočit se pod vrcholem a dát přednost životu před rizikem téměř jisté smrti. Desetkrát jsem takto marně výstup na osmitisícovkách vzdal.

Jaké to bylo, když jste v roce 1980 poprvé lezl úplně sám na Mount Everest?

V životě jsem nikdy nebyl tak unavený jako tehdy na vrcholu Mt. Everestu po svém prvním sólovém výstupu. Dlouho jsem seděl na vrcholu a nechtěl, ani nemohl sestoupit. Během výstupu jsem se totiž zřítíl do osmit metrové ledovcové trhliny, byl jsem v životu nebezpečné situaci, ale dokázal jsem se vyprostit. Na zpáteční cestě jsem pak v hlubokém sněhu víc klouzal a padal, než sestupoval. Ale byl jsem jak kočka. Navzdory únavě jsem dokázal koordinovat své pohyby, takže jsem se včas vyhnul balvanům i trhlínám. Teprve dole na úpatí hory jsem se zhroutil únavou a opravdu zcela vyčerpaný se doplzlil do základního tábora.

Jaké je to nahoře? Co tam člověk prožívá?

Vždy něco jiného. Kdyby byly pocity na každém vrcholu stejné, stačilo by na osmitisícovku vylézt jednou dvakrát. Absolutně nesnáším patos horolezců, kteří se často rozpívají ve frázích, jak jsou nahoře blíž k Bohu a pocítují zvláštní druh štěstí. Já jsem na vrcholu několikrát prožil strach a zoufalství. A zase jin-

Reinhold Messner před vstupem do muzea v Ortles Foto: 3x autorka

Hrady, lana, helmy Hrad Firmian u Bolzana a horolezecké vybavení v muzeu na Monte Rita

dy pocít pohody, když jsem v klidu seděl nad vši tou krásou... ale i tehdy převládala starost, jak sestoupit co nejrychleji zase dolů. A to je tak zneklidňující představa, která nakonec přehluší všechny ostatní emoce. Právě touha po návratu, smíšená se strachem a pudem sebezáchovy, vám nedovolí zůstat nahoře příliš dlouho, i když máte štěstí na krásné počasí.

Co obvykle děláte v základním táboře, když přijedete do Himálaje?

Poslouchám hudbu, píšu své knihy, zkouším komunikovat se svou rodinou. Mluví s lidmi, něco hrajeme, když je nás čtyři a víc. A také chodíme nahoru a dolů, nahoru a dolů, trénujeme. Ve chvíli, kdy se člověk cítí být připraven, teprve může stoupat vzhůru. Ale od té chvíle už není čas na odvracení pozornosti.

Na co myslíte před poslední nocí před výstupem?

Noci před výpravou jsem vždycky strašně toužil po ženách a milování. Jako bych tím rušil přitažlivost smrti. A po návratu z hory také. Zvlášť tehdy, když se nám podařilo odněkud vyváznout o vlasek, vzbudilo ve mně zažitě nebezpečí nejen novou touhou po dalších dobrodružstvích, ale i žizeň po lásce. Skutečné smrti předchází množství „malých smrtí“. Snad právě proto mám po prožitcích na pokraji lidského bytí tak silnou potřebu lásky, tak silnou sexuální touhu.

Ale vysoko v horách asi na sex moc nemyslíte. Co se vám honí

hlavou, když bivakujete hodiny i dny a čekáte, až se umoudří počasí?

Posloucháme laviny a bouřky a žijeme děním okamžiku. Je to jako hudba okolní přírody. Děšivá, ale krásná, jedinečná. A když pak čekáme třeba dva dny, snažím se přijít na to, jak se bezpečně vrátit domů.

Myslíte při tom na rodinu?

Myslím jen na to, jaké mám možnosti ve stávající situaci. Vzpomínání na rodinu vám v krizi nepomůže.

Ještě lezete po velehorách?

To člověk může pravidelně dělat tak

do šedesáti. Já už si jen výjimečně dopřeji nějakou skálu v Dolomitech se svým třiatřicetiletým synem. Teď se věnuji své patnácti osmitisícovce. A za tu považují projekt Messner Mountain Museum. Před devíti lety jsem se rozhodl otevřít svůj hrad Juval veřejnosti a představit v něm lidem vývoj horolezectví, polární expedice, mystiku hor i mýty národů, které žijí pod nimi. Teď už mám pět výstavních prostor na různých místech v severní Itálii.

Jak jste získával exponáty?

Všechno jsem koupil za vlastní peníze a jsou to originály. Většinou pocházejí hlavně z Tibetu, Afriky,

Indie a Nepálu. Bohužel, v Tibetu už mnoho původního nezůstalo, neboť obchodníci se starožitnostmi historické dědictví vykouplili.

Je Juval váš domov?

Pro mě je domov tam, kde jsou mé děti. Domov je pro mě stav, ne geografický bod, zvyk nebo pevnost jistoty. Jsem celý život vlastně polovičním nomádem. Několik měsíců na expedici, pak v Jižním Tyrolsku, kde píšu knihy, pak na přednáškovém turné... Proto bych Juval nazval svým útočištěm. Koupil jsem ho v létě 1983 poté, co jsem dlouho hledal vhodnou zříceninu, která by se stala mým hradem.

A proč jste chtěl zrovna hrad?

Potřeboval jsem místo, kam bych mohl uprchnout před lidmi. Bydlel jsem ve Villnössu, na svahu ve Sv. Magdaleně, kam přijížděly autobusy turistů, a ti mi naprosto bez zábran koukali dalekohledem do ložnice. Jako bych patřil k místním atrakcím, pořád někdo čekal u dveří, až se objevím. Měl jsem pocit, že mě pořád někdo pozoruje, omezuje mou svobodu, a začal jsem snít o hradu, na kterém bych se mohl ukrýt. Když jsem uviděl Juval, zamiloval jsem se do něj na první pohled. Deset let jsem tam spravoval zdi, střechy i sklepy, abych se tam mohl usadit. Autorka je spolupracovnice redakce